

VERSENYKÉPESSÉG ÉS NÖVEKEDÉS

A Magyar Nemzeti Bank 2016-ban könyvet jelentetett meg Versenyképesség és növekedés címmel. A kötetben szereplő tanulmányok és a kötet következtetései egyaránt széles körű szakmai érdeklődésre tarthatnak számot, ezért a Köz-Gazdaságban teret adunk a kötettel kapcsolatos szakmai reflexióknak. Ennek érdekében közöljük a kötet előszavát, a bevezetést és a kötet legfontosabb következtetéseit.

ELŐSZÓ

1989 októberében Magyarország a gazdasági felemelkedés és teljes felzárkózás reményével lépett be a demokratikus országok sorába. 25 év távlatából immár megállapíthatjuk, hogy a gazdaság fejlődéséhez fűzött akkori reményeink nem teljesültek. Ebben az időben a magyar gazdaság növekedési üteme a régióban összességében a legalacsonyabbak közé tartozott, és egészséges, fenntartható növekedési pályát csak rövid időszakokban mutatott. Az elmúlt évtizedek gazdaságpolitikai vargabetűi mindaddig nem vezettek eredményes felzárkozási pályához, hanem hol a – fenntarthatónak nem mondható – gazdasági növekedés, hol az egyensúlykeresés jegyében teltek.

2015-re hazánk újabb történelmi pillanathoz érkezett. A magyar gazdaságtörténetben hosszú évtizedek után az elmúlt évek stabilizációs politikája, illetve a Széll Kálmán Terv végrehajtása következtében kialakult a hosszú távú gazdasági felzárkózás e két alapfeltételének – az egyensúlynak és a növekedésnek – összhangja, kivételes esélyt teremtve a hiányzó pillér, az ország dinamikusabb felzárkozásához nélkülözhetetlen versenyképesség megerősítésére. Joggal bízhatunk abban, hogy kellő tudással és akarattal elérhető, hogy a most következő 25 év sokkal sikeresebb legyen Magyarország számára, mint az ezt megelőző volt, ehhez azonban a Széll Kálmán Terv folytatásaként új, a gazdaság versenyképességének javítására fókuszáló strukturális reformokra van szükség.

A Magyar Nemzeti Bank vezetése elfogadta a kormány felkérését, hogy a bankban rendelkezésre álló szakmai tudással segítse Magyarország versenyképességének erősítését. A jegybanknak törvényi feladata, hogy elsődleges célja, az árstabilitás elérésének és fenntartásának veszélyeztetése nélkül, a rendelkezésére álló eszközeivel támogassa a kormány gazdaságpolitikáját. Jelen kötet elkészítésével, a versenyképéségen alapuló, fenntartható felzárkózást megalapozó stratégia megalkotásával a Magyar Nemzeti Bank e törvényi feladatát szolgálja.

A könyv célja továbbá, hogy alapozva a magyar közgazdaságtan elemzési hagyományaira, részletesen áttekintse a sikeresen felzárkózó országok gazdaságpolitikai tapasztalatait, valamint elemezze a jelenlegi helyzetet Magyarországon, és végül ezen eredményekre építve olyan javaslatokat fogalmazzon meg egyes területeken a magyar versenyképesség és gazdaság hosszabb távú növekedési képességének javítása érdekében, amelyek hozzájárulhatnak egy új Széll Kálmán terv kidolgozásához.

BEVEZETŐ

A gazdasági növekedés és felzárkózás kérdésköre a közgazdaságtan legtöbbet elemzett és kutatott területei közé tartozik, és a gazdaságpolitikusok is ezek teljességét jelölik meg legfontosabb célként. A gyors gazdasági fejlődés ugyanakkor nem öncélú. A növekedés teremti meg az egyéni és társadalmi szintű fejlődés lehetőségét. Mint azt a történelem számos példája bizonyítja, a tartós növekedés és a gazdasági felzárkózás biztosíthatja az oktatás, az egészségügy, az infrastruktúra fejlesztéséhez szükséges forrásokat, csökkentheti a szegénységet, és általánosan emelheti a társadalmi jólétet, miközben a növekedés hiánya teljes társadalmi és politikai instabilitás felé sodorhat országokat. Ennek megfelelően a növekedés természetének és a leginkább meghatározó tényezőinek megértése kezdetektől fogva a gazdaságkutatók és gazdaságpolitikusok figyelmének középpontjában áll.

A 2007-ben kezdődő, majd 2008-ban globálissá váló gazdasági válságot követően a növekedés és a felzárkózás kérdése talán minden korábbinál fontosabbá vált. Több mint hét évvel a Lehman Brothers csődje után a világgazdaság növekedési kilátásai lényegesen gyengébbek, mint a megelőző évtizedekben voltak. Számos fejlett gazdaság még mindig a válság előtti kibocsátási szint alatt teljesít. A rendkívül lassú kilábalás következtében a munkanélküliségi ráta Európában még jelenleg is közel két számjegyű, miközben a fiatalabb generációk esetében még a 20 százalékot is meghaladja. A feltörekvő országok lassuló növekedése látván egyre biztosabban állíthatjuk, hogy a válság a globális gazdaság hosszabb távú növekedési képességét is rendkívül negatívan érintette. A huzamosabb ideje alacsony inflációs és a mérsékelt növekedési adatok tükrében, illetve megfelelő gazdaságpolitikai lépések hiányában korunk számos neves közgazdásza veti fel a tartós stagnálás jövőképét.

Levonva a válság tanulságait, a korábbiaknál is hangsúlyosabbá vált a fenntarthatóság kérdése.

A lassú kilábalás, a felhalmozott adósságok elhúzódó rendezése a növekedés finanszírozásának fontosságára hívta fel a figyelmet, ugyanakkor a klímaváltozás és az egyre sűrűsödő környezeti katasztrófák a gazdasági fejlődés környezeti következményeit is az elemzések középpontjába állították. A növekedés kérdésköre a korábbiaknál is komplexebbé vált. A fejlődést meghatározó mennyiségi és minőségi tényezők – mint például a földrajzi adottságok, a demográfiai változások, az intézményi környezet vagy a társadalmi értékek – mellett fenntarthatósági szempontból a finanszírozás és a természeti környezetre gyakorolt hatások is egyre nagyobb figyelmet kaptak.

Bár a rendszerváltás idején a magyar gazdaság a teljes felzárkózás reményével lépett be a piacgazdaságok közé, 25 év elteltével már egyértelműen kijelenthetjük, hogy akkori reményeink nem teljesültek. Hazánknak a rendszerváltás, majd később az európai uniós csatlakozás történelmi lehetőségével nem sikerült élnie, gazdaságunk megragadt a közepesen fejlett országok csoportjában. A válságot követően Magyarország is növekedési modelljének teljes újragondolására kényszerült, mind a strukturális tényezők, mind a finanszírozási oldalt illetően.

A 2010 óta meghozott gazdaságpolitikai lépések – köztük a Széll Kálmán Terv – sikeresen stabilizálták a gazdaság finanszírozási helyzetét, jelentősen csökkentve az ebből adódó sérülékenységet. Az egyensúlyi mutatók mellett a fordulat jelei az elmúlt években már a reálgazdasági mutatókban is egyre látványosabban jelentkeztek, miközben célzott intézkedésekkel sikerült számottevő javulást elérni a magyar gazdaság növekedési potenciálját leginkább korlátozó munkapiac területén. 2015-re a stabilizáció időszaka lezárult, gazdaságunk ellenálló képessége érdemben javult. Ugyanakkor a sikeres felzárkózás lehetőségét jelentő növekedési képesség eléréséhez további növekedési tartalékok mozgósítására is szükség van, amelyet egy új, a gazdaság versenyképességének javítására fókuszáló stratégiának, egy harmadik Széll Kálmán Tervnek kell megalapoznia.

A fenntartható növekedés elemzése a Magyar Nemzeti Bank számára kiemelt jelentőséggel bír. A jegybanktörvény szerint a monetáris politika elsődleges feladata az árstabilitás elérése és fenntartása, valamint a pénzügyi stabilitás biztosítása. Fontos hangsúlyozni, hogy már ezen kritériumok mögött is a fenntartható növekedés igénye fogalmazódik meg. Csakis kiszámítható árazási környezetben és stabilan működő pénzügyi rendszerrel van lehetőség a fenntartható felzárkózás elérésére. Ennek megfelelően az árstabilitásra és pénzügyi stabilitásra törekvő jegybank lépéseivel a fenntartható növekedést is támogatja. Ugyanakkor a válságot követő gazdasági környezetben a reálgazdaság támogatása még közvetlenebb célként is megjelent a jegybankok működésében. Ennek oka, hogy a stabilitás és a növekedés közötti kapcsolat fordított irányban is erősödött. A gazdasági növekedés élénkülése lehet az út a veszélyesen alacsony inflációs ráták helyett az árstabilitás újbóli eléréséhez, valamint a jelenleg szinte fagyott állapotban lévő bankrendszer megerősödéséhez.

Jelen tanulmánykötettel a Magyar Nemzeti Bank a fenntartható gazdasági növekedésről szóló közös gondolkodáshoz kíván hozzájárulni. Célunk, hogy áttekintve a hazai és nemzetközi tapasztalatokat, átfogó képet adjunk a gazdasági felzárkózást leginkább meghatározó tényezőkről. A kiadvány fejezetei szorosan kapcsolódnak egymáshoz, ugyanakkor tanulmányként külön-külön is hasznos információkkal szolgálnak mindazok számára, akik a témának csak egy-egy aspektusát kívánják közelebbről megismerni. A tanulmánykötet első felében a sikeres nemzetközi tapasztalatokat tekintjük át, majd ezek fényében a magyar gazdaság jelenlegi helyzetét értékeljük. Ezt követően kísérletet teszünk arra, hogy azonosítva azokat a területeket, amelyeken előrelépés szükséges, javaslatokat is megfogalmazzunk olyan reformokra, amelyek hozzájárulhatnak a versenyképesség növeléséhez.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy nincs egységes recept a sikeres felzárkózásra. Egyetlen sikeresen felzárkózó ország mintája sem jelentheti a fejlettebb gazdaságok jövőjének előrejelzését. Minden országnak a saját kreatív energiáit hasznosítva, és kiinduló helyzetét, adottságait, valamint a világgazdaság aktuális trendjeit objektíven értékelve kell kialakítania felzárkózási stratégiáját. Ezen gazdaságpolitikai stratégiának – az üzleti ciklusok rövid távú ingadozásán túl – a gazdaság közép- és hosszú távú növekedési képességét meghatározó tényezőket kell kiemelt figyelemmel kísérnie, és kidolgozásához szükség van minden érintett, a kormány, a jegybank, a tudományos élet, az üzleti és a civil szféra tudá-

sára, amelyet intézményesített formában, például egy Versenyképességi Tanács révén lehet összehangolni. Annak érdekében, hogy a következő 25 évünk már ne csak az elvesztegetett lehetőségeket példázza, kötetünkben azon területekre mutatunk rá, amelyekre egy sikeres jövőképet ígérő felzárkózási tervnek érdemes fókuszálnia.

A tanulmányok és javaslatok készítése során a 2016. január 15-ig rendelkezésre álló adatokat vettük figyelembe.

PALOTAI DÁNIEL, VIRÁG BARNABÁS

A LEGFONTOSABB KÖVETKEZTETÉSEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A gazdaságok fejlettségi szintjében nagy és tartósnak bizonyuló különbségek figyelhetőek meg. Néhány évig, akár egy évtizedig tartó gyors növekedésre nagyon sok ország képes, azonban *évtizedeken átívelő fejlődést és gazdasági felzárkózást alig néhány ország mutatott*. Ez is jelzi, hogy a gazdasági fejlettség növelése rendkívül nehéz és összetett feladat. A gyengébben teljesítő gazdaságok felzárkózása korántsem megy végbe automatikusan, hanem csak átgondolt és következetes gazdaságpolitika, valamint stabil intézményi háttér mellett lehetséges.

A sikeresen felzárkózó országok meglehetősen heterogén csoportot alkotnak, különböző természeti adottságokkal rendelkeznek, eltérő intézményrendszereket és politikai berendezkedést mutatnak. Ebből is érzékelhető, hogy a tartósan magas növekedésre és a gazdasági felzárkózásra *nincs minden országra alkalmazható általános recept*. Ennek megfelelően a sikeresen felzárkózó gazdaságok nem az aktuálisan fejletlen országok jövőképei. Ugyanakkor a siker hátterében több kulcsfontosságú tényező is beazonosítható, ezért a gazdaságtörténeti tapasztalatok feldolgozása elvezetheti korunk gazdaságpolitikussait a helyes kérdések megfogalmazásához. A válaszok megtalálásában viszont egyetlen nemzet sem spórolhatja meg saját kreatív energiáinak kiaknázását.

A MNB elemzőműhelye jelen tanulmánykötetét kettős céllal készítette: egyrészt széles körű nemzetközi és hazai adatbázisokon elvégzett elemzésekkel kívánjuk támogatni a gazdaságpolitikát és egyben segíteni a szakmai közvéleményt a helyes kérdések és a sikeres felzárkózás szempontjából kulcsfontosságú területek azonosításában. Emellett a válság előtt, majd a válság után követett magyar növekedési modell sajátosságainak mélyebb elemzésével gazdaságunk aktuális helyzetéről szeretnénk átfogó képet alkotni, amely megfelelő kiindulópontot jelenthet egy új, hosszú távú felzárkózási stratégia kialakításához.

Egy helyes növekedési stratégia *rövid, közép- és hosszú távú növekedési kérdéseket* egyaránt magában foglal. Ebből a rövid távú intézkedések főleg a gazdaság ciklikus kilengéseinek korrekciójára és simítására irányulnak, míg a közép- és hosszabb távú programok a gazdaság strukturális jellemzőire és versenyképességére fókuszálnak. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy kötetünk elemzései leginkább ez

utóbbi kérdéskörrel foglalkoznak, és nem vagy csak kevésbé érintik a növekedés rövid távú menedzselésének kérdéseit.

MIT MUTATNAK A NEMZETKÖZI TAPASZTALATOK?

A huszadik század második felétől kezdve a globalizáció, a világgazdaság nyitottá és integrálttá válása új lehetőséget teremtett a felzárkózó gazdaságok számára. A szabadabb tőkeáramlással lehetővé vált az új ötletek gyorsabb adaptációja, illetve a tőkebefektetésen keresztül a külföldi vállalati know-how-k elsajátítása. A munkaerő szabadabb áramlása és a külföldi képzési lehetőségek terjedése a humán tőke gyorsabb felhalmozását tette lehetővé. Emellett a kisebb gazdaságok számára is lehetővé vált a nagyfokú specializáció, hiszen vállalataik termékei számára a piacot már nem csak a saját nemzeti piacuk jelentette, hanem a teljes világgazdaság kereslete.

A világgazdaság nyitottabbá válása számos lehetőséget és újdonságot is hozott. A globális gazdaságban a vállalatok egyre kiterjedtebb és összetettebb értékláncot alkotnak, azaz egy-egy gazdaságban már nemcsak arra kell fókuszálni, hogy milyen iparágak vannak jelen, hanem az is fontossá vált, hogy a vállalatok milyen munkafázisokat végeznek, az értéklánc mely szintjén képesek belépni a termelésbe. A kitáguló piacon a verseny is erősebbé vált, amelyben csak a folyamatos és gyors alkalmazkodásra képes vállalatok lehetnek sikeresek. Ezek a tendenciák a nemzeti gazdaságpolitikákat új kihívások elé állították. Az egyes iparágakra összpontosító gazdaságösztönzés mellett előtérbe került a humán tőke felhalmozásának, az egyének és vállalkozások adaptációs képességének és az innovációnak a támogatása.

A *fiskális felelősség* a költségvetési hiány és az államadósság tekintetében elengedhetetlen a gazdaság stabilitásának biztosítása érdekében, e nélkül nincs tartós felzárkózás. A költségvetés szerkezete szintén sokrétűen támogathatja a gyorsabb növekedést. A fizikai infrastruktúra vagy a humán tőke erősítését célzó kiadások súlyának növelése, illetve a gazdasági tevékenységet kevésbé torzító adók előtérbe helyezése nagymértékben tudnak hozzájárulni egy ország versenyképességéhez. A felzárkózást támogató gazdaságpolitika nem valósítható meg felkészült, nyitott, motivált és elismert szakértők és döntéshozók nélkül.

A sikeres felzárkózás általános feltétele a *tőkefelhalmozás* magas üteme és megfelelő szerkezeti összetétele. Ebben egyes területeken, különösen az infrastruktúra fejlesztéséhez, az innováció támogatásához és az állami szolgáltatásokhoz kapcsolódóan az állam közvetlenül is jelentős szerepet vállalhat, ami egyben ösztönözheti a magánberuházások felfutását is. A produktív magánberuházások minőségét elsősorban a vállalati menedzsmentképességek határozzák meg, de az állami szabályozás és ösztönzők ebben az esetben is elősegíthetik, hogy fókuszáltan olyan beruházások valósuljanak meg, amelyek hosszabb távon is növelik a gazdaság kibocsátását.

A dinamikus gazdasági növekedéshez szükséges magas beruházási ráta a *beruházások finanszírozásának* kérdését is felveti. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a *belső megtakarításoknak* ebben meghatározó szerepet kell játszaniuk. Amint azt a legutóbbi világgazdasági válság is bizonyította, a külső finanszírozásra való túlzott ráutaltság sebezhetővé teszi a gazdaságot, ami hosszú távon megkérdőjelezi a felzárkózás fenntarthatóságát. A közvetlen tőkebefektetéseken keresztül történő külső

finanszírozás ugyanakkor a stabilitás mellett a tudástranszfer szempontjából is fontos. Az Európai Unión belül továbbá kiemelkedő a beruházási és strukturális alapkából való finanszírozás lehetősége. Tekintettel ennek a nagyságrendjére, valamint arra, hogy az allokációban az állam jelentős szerepet vállal, fontos annak biztosítása, hogy egy hatékony elosztórendszeren keresztül a megvalósított beruházások hosszabb távon is támogassák a gazdaság növekedését.

Különösen a közepesen fejlett státuszban lévő gazdaságok esetében a felzárkózás során fellépő finanszírozási igény biztosításában, illetve az elérhető források megfelelő allokációjában *meghatározó szerepe van a pénzügyi szektornak*, elsősorban a hitelintézeteknek. Tartós felzárkózás nem képzelhető el stabil és a növekedést támogatni képes bankszektor nélkül. A szabályozási környezet minősége, a bankrendszer struktúrája és hatékonysága, valamint a tőkepiacok fejlettsége alapvetően befolyásolja, hogy a hitelintézetek milyen mértékben tudják támogatni a felzárkózást.

Az államnak jelentős szerepe van a gazdasági növekedést támogató környezet kialakításában, ugyanakkor hosszabb távon a versenyképes, hatékony és folyamatosan bővülő magángazdaság a sikeres felzárkózás motorja. Ehhez nélkülözhetetlen a megfelelő mennyiségű és minőségű erőforrás rendelkezésre állása. A sikeresen felzárkózó országok jellemzően jelentős összeget fordítottak az oktatás színvonalának emelésére. Érdeemes kiemelni, hogy a sikeres felzárkózáshoz szükséges operatív döntések többsége nem kormányzati szinten, hanem a vállalatok szintjén születik. Ennek megfelelően kulcsszerepe van azoknak a kreatív, innovatív, irányt mutató, vezető személyiségeknek, akik képesek új vállalkozások alapítására, meglévő vállalkozások irányítására és bővítésére. Ezek a képességek részben fejleszthetők, így a képzés- és oktatáspolitikának e tekintetben is van tennivalója. A munkaerő hatékonyságát a képzettség mellett alapvetően befolyásolja a munkaerő általános egészségügyi állapota. Jóllehet egy magas színvonalú és hatékony egészségügyi rendszer kiépítése még a fejlett országok esetében is komoly kihívást jelent, ugyanakkor nagymértékben támogathatja a tartós felzárkózást.

Forrás: Az IBRD és a Világbank kiadványaként megjelenő Growth Report (2008) alapján

1. ábra: Kulcsterületek a sikeres gazdasági felzárkózásban

HAZAI HELYZETKÉP

A magyar gazdaság az elmúlt 25 évben nem tudta kihasználni a piacgazdasági átmenetből, majd az európai uniós csatlakozásból adódó történelmi lehetőséget. Magyarország a rendszerváltás óta összességében konvergált az euroövezet fejlett-

segi szintjéhez, azonban az elmúlt 25 évben finanszírozási szempontból is fenntartható felzárkózást csak rövid időszakokban tudott felmutatni, így időről időre visszatérően szembesült a túlzott eladósodásból adódó *kiigazítás* igényével és az ebből adódó lassú növekedés következményeivel. Az egyes időszakokban megfigyelt növekedési modell szoros kapcsolatot mutatott a regnáló kormányok gazdaságpolitikai értékválasztásával.

A globális gazdasági válság az addig követett növekedési modell teljes újragondolására kényszerítette a magyar gazdaságot. A válság előtti időszakra jellemző, növekvő eladósodottságra építő növekedési modell helyett előtérbe került a *makrogazdasági stabilitás helyreállítása*, valamint egy új, *fenntartható növekedési modell* kialakítása. A folyamat első eredményei az elmúlt években fokozatosan jelentkeztek. A folyó fizetési mérleg egyenlegében megfigyelt pozitív elmozdulás nemzetközi összevetésben is kiemelkedő mértékű volt, hozzájárulva a válság alatt az egyik legfontosabb sérülékenységi tényezőnek számító nettó külső adósságunk trendszerű csökkenéséhez. A korábban döntően külső adósságok felhalmozására építő finanszírozási modell gyors korrigálása egyrészt a háztartások és a vállalati szektor finanszírozási képességének javulásából adódott, miközben az államháztartás finanszírozási igénye is számottevően csökkent. A Széll Kálmán tervek által fémjelzett, 2010-ben elindított *költségvetési fordulat* és a 2011–2012-es *strukturális reformok* eredményeként hazánk EU-tagsága alatt először 2013-ban kikerült a túlzottdeficit-eljárás alól. A devizaalapú jelzálog- és autóhitelek forintosításával egy rendszerszintű kockázatot sikerült eliminálni, miközben a döntés a túladósodott háztartások esetében az adósságleépítési folyamatot is felgyorsította.

Az egyre támogatóbb monetáris politika segítségével 2013-ban a növekedésben és beruházásokban is fordulat jelentkezett. Újraindult a magyar gazdaság 2006-ban elakadt felzárkózása, miközben a beruházási ráta 2014-re meghaladta a 21 százalékot. Az élénkülő növekedéssel párhuzamosan a munkanélküliségi ráta a 11 százalék feletti tartományból 7 százalék alá csökkent, a munkapiaci aktivitási ráta 2010 óta 5 százalékponttal emelkedett. Emellett 2014-től már a lakossági fogyasztás is emelkedő pályára állt. A 2013 után újraindult növekedés már egy, a korábbiaknál *kiegyensúlyozottabb szerkezetben* ment végbe, ami magában hordozza az egyensúly mellett tartós gazdasági növekedés lehetőségét.

Az elmúlt évekre jellemző dinamikus felzárkózás hosszú távú fenntartása érdekében a gazdaságpolitikának számos további kihívással is szembe kell néznie. A növekedés mennyiségi feltételei mellett a minőségi és gazdaságpszichológiai tényezőkre is hangsúlyt kell fektetni. A magyar gazdaságot változatlanul jelentős dualitás jellemzi. Kirívóan magas termelékenységi eltérések alakultak ki a nagy és a kisebb vállalkozások között. A külföldi tulajdonú, exportorientált vállalatok egyelőre kevés beszállítói kapcsolatot alakítottak ki, így nem biztosítottak elegendő húzóerőt a hazai kis- és középvállalkozások felzárkóztatásához. Emellett a hazai kkv-k közvetlen exportpiaci jelenlétében is van tér az előrelépésben. A beszállítói hálózatok és az exportképesség erősödésében is korlátot jelent a hazai kkv-k alacsony átlagos mérete, így a mérethatékonyság javítása mindkét területen növekedési potenciált jelentene.

A gazdasági területi fejlettséget tekintve is viszonylag nagyok a különbségek, amelyek hosszú távon a növekedés korlátjává is válhatnak. Előretételezve nagy kihí-

vást jelenthet a *demográfiai folyamatok* alakulása. A válság óta meghozott munkapiaci reformok és célzott intézkedések következtében az elmúlt években számottevően emelkedett az aktivitási ráta, nemzetközi összehasonlításban azonban továbbra is alacsonynak tekinthető, így a munkakínálat fókuszált bővítését továbbra is prioritásként érdemes kezelni.

A versenyképesség javítása érdekében néhány területen olyan reformokra is javaslatot tettünk, amelyek segíthetnek felszabadítani a rendelkezésre álló potenciális erőforrásokat, és részét képezhetik egy új, a versenyképességre fókuszáló Széll Kálmán Tervnek. E javaslatok érintik a munkaerőpiacot, az adórendszert, az állam működését, a humán tőkét, az innovációs kapacitást, a bankrendszert és az EUtámogatások felhasználását.

A foglalkoztatás bővítéséhez hozzájárulhat, ha a munkát terhelő adók az elmúlt évek intézkedéseivel összhangban tovább csökkennek, illetve célzottan javítható a foglalkoztatási helyzet a munkaerőpiachoz lazábban kapcsolódó csoportokban a Munkahelyvédelmi Akcióterv bővítésével, a közmunkarendszer fejlesztésével és az atipikus foglalkoztatási formák ösztönzésével.

Szintén van még tér az állami működés versenyképességének fejlesztésében, például az állami szolgáltatások sebességnek és minőségének javításával, az állami intézmények struktúrájának felülvizsgálatával, a bérezési rendszer hatékonyabbá és ösztönzőbbé tételével, valamint az e-governance és a szolgáltatásokkal való elégedettség mérésének kiterjesztésével.

Megfelelő szabályozás és ösztönzők révén az állam is hozzá tud járulni a vállalati szektor versenyképességének javulásához, bár ezt elsősorban a felhalmozott tudás és vállalati menedzsmentképeségek határozzák meg. E tekintetben előrelépés lehet az adórendszer egyszerűsítése és beruházásokat támogató jellegének fejlesztése, az adóelkerülés csökkentése, továbbá a kutatás-fejlesztés ösztönzése közvetlen és közvetett eszközökkel.

Nemzetközi tapasztalatok alapján a hosszú távú felzárkózás egyik kulcseleme a *humán tőke fejlesztése*. Az állam mozgásteret az emberi erőforrások tekintetében igen tág, magában foglalja a demográfiai folyamatokat is, befolyásolni képes intézkedéseket, az egészségügyi ellátás esetleges reformját és az oktatási rendszerben végrehajtható lépéseket. Ez utóbbiak kiterjedhetnek a források bővítésére, a nyelvtudás előtérbe helyezésére, a felsőfokú oktatásban a műszaki és természettudományos végzettségű hallgatók arányának növelésére.

A nemzetgazdaság számára elérhető források hozzáférhetőségét, összegét és hatékonyságát az uniós támogatásokkal kapcsolatban a bankrendszer egészében és a tőzsdén keresztül is javítani szükséges. Az Európai Unió által nyújtott támogatások területén az elsődleges cél, hogy a támogatások korábbinál nagyobb hányadát fordítsuk gazdaságfejlesztésre. Emellett előnyös lenne azon kormányzati célkitűzések teljesülése, amelyek a kifizetések felgyorsítására törekszenek, és csökkentik a forrásokhoz való hozzáférés anyagi és adminisztrációs költségeit. Egy jól működő, a gazdaságot finanszírozó, a túlzott volatilitást kerülő bankrendszer megteremtésének érdekében az MNB számos lépést tett az elmúlt években. A vállalati hitelezés kívánatos ütemének és a bankrendszer megfelelő jövedelmezőségének elérése azonban még előttünk álló cél. A vállalati finanszírozás másik fő forrása a *tőzsde*, amely azonban az elmúlt időszakban nem töltötte be potenciális szerepét. A tőzsde megújítá-

sához kínálati oldalon hozzájárulhat több vállalat (állami, kkv) bevezetése a parkettre, keresleti oldalról a márkaépítés, a pénzügyi kultúra elmélyítése és motiváló szabályozó rendszer kialakítása.

A versenyképességet erősítő intézkedések nagy részének *költségvetési vonzata* is van, de a végrehajtása során a *rövid távú egyensúlyra* is tekintettel kell lenni. A kormány kompetenciája annak felmérése, hogy a lehetőségek és preferenciák függvényében mely strukturális reformok hajthatók végre. A sikeres reformok hosszú távon kedvező költségvetési hatásokkal járnak, amelyek növelhetik a mozgásteret más lépések megtételére. Ennek következtében fontos az intézkedések megfelelő időzítése, valamint a köztük lévő szinergiák kihasználása. A nemzetközi tapasztalatok alapján fontos, hogy a strukturális reformokat illetően minél szélesebb konszenzus alakuljon ki, ezért célszerű egy olyan koordinációs intézmény, például Versenyképességi Tanács felállítása, amely becsatornázza valamennyi érintett, a kormány, az MNB, a vállalkozások, a bankrendszer, a tudományos élet és a civil szféra tudását.

Kiadványunk e témák tárgyalását a következő szerkezetben tartalmazza: A gazdasági felzárkózás elméleti modelljeinek áttekintését követően részletes esettanulmányokat mutatunk be sikeresen felzárkózó gazdaságokról. Ezt követően feltérképezzük a magyar gazdaság aktuális állapotát és a nemzetközi tapasztalatokat is felhasználva megjelöljük azokat a kihívásokat, ahol további előrelépésre van szükség a tartós felzárkózási pálya eléréséhez.

**BUDAPESTI
CORVINUS
EGYETEM**

EGYETEMI
KÖNYVTÁR
és LEVÉLTÁR

TOP 10 LETÖLTÖTT CIKK

4.359 Losonai Dávid (2010)
Bevezetés a lean
menedzsmentbe – a lean
stratégiai alapjai

2.948 Bohl, Patrick (2012)
The effects of store atmosphere
on shopping behaviour - A
literature review

1.579 Szabó Ágnes (2009)
A (szabadidő)sport alapfogalmai
és kutatott területei

1.223 Markos-Kujbus Éva,
Gáti Mirkó (2012)
A közösségi média mint online
stratégiai eszköz

1.108 Fischer Anita, Hlatki Miklós,
Mezősi András,
Pató Zsuzsanna (2009)
Geotermikus
villamosenergia-termelés
lehetőségei Magyarországon

1.006 Csutora Mária,
Harangozó Gábor,
Tabi Andrea, Vetőné Mózner Zsófia,
Zsóka Ágnes (2011)
Az ökológiai lábnyom ökonómiaja

906 Hideg, Éva (2005)
Paradigma a tudományelméletben
és a társadalomtudományi
kutatásokban

836 Bajkó Attila,
Maknics Anita,
Tóth Krisztián, Vékás Péter (2015)
A magyar nyugdíjrendszer
fenntarthatóságáról

754 Csutora Mária, Hofmeister
Tóth Ágnes, eds. (2011)
Fenntartható fogyasztás?

742 Komáromi, Éva (2002)
Lineáris programozás